

HISTORIE VAN OVERIJSSEL

W. NAGGE

Uit de Historie van Overijssel van W. Nagge (1678) vermelden wij hieronder, in de oude spelling, enkele hoofdstukken die de aanleiding, het verloop en het einde van de strijd tussen de Heren van Coeverden en de Bisschoppen van Utrecht beschrijven; in het bijzonder de Slag bij Ane.

Nagge beschrijft de Historie van Overijssel aan de hand van de regeerperioden van de Bisschoppen van Utrecht.

Herbert van Bierum

XXVIe Bisschop van Utrecht
(1139 - 1150)

Dese B. Herbert was geboren van Bierum, een dorp in Vrieslant, als Emmius schrijft lib. 6. rer Frisic. Het heeft sich toegedragen, als deselve om seeckere saecken na Romen gereist was, ende nu werderom tot Utrecht was gekomen heeft hij grote beroerten in Deventer gevonden, voornamelick door die van Groningen veroorsaect, want die borgers derselver stadt onderlinge tegens malckanderen streden ende hadden S. Walburgen Kercke bevestight ende tot een blockhuis gemaect. Om dese onrust voor te komen quam de Bisschop haestelick tot Groningen ende heeft het daartoe gebracht, dat sij hem sweeren moesten, die voorseide kercke niet weder te sullen bevestigen, ofte die stadt mit muren te verstercken.

Voorts also hij twee broeders hadde, die hij wilde rijcke ende groot maecten, gaf hij den enen genaemt Lijfried dat Borggraefschap van Groningen voor hem ende sijne kinderen te Leene ende den anderen, geheten Ludolph, gaf hij dat ambtmanschap van Coeverden en Drente in manieren als boven: tot grote schade des Bisdoms, om die menigerhande onrust, die daeruit is ontstaan, ende die grote oorlogen, die daerna gevolgt sijn tussen dese Heren van Coeverden en die Bisschoppen van Utrecht.

In November des jares 1150 is B. Herbert gestorven, als hij twaelf jaren dat Bisdom hadde bedient ende is tot Utrecht begraven.

Otto van der Lippe

XXXIVe Bisschop van Utrecht
(1215 -1227)

Doer begeerte van Graef Gerhart van Gelder ende Graef Willem van Hollant, hebben die Canonicken Otte van der Lippe tot Bisschop geëligeert. Desen Bisschop trock mitten Keiser na Palestina tegen de Saracenen, latende in sijn afwesen de regeeronge sijner landen an sijnen Broeder, (welcke hij daervan last ende bevel gegeven hadde) den proost van Deventer, genaemt Diderick.

Omtrent het jaer 1223 als de Bisschop wederom uit Palestina was tehuis gekomen, ende vredelick sijne landen besat, heeft hij sich in grote swarigheid ingewickelt, alsoo hij tegens Gerhart den Grave van Gelder die wapenen heeft angenommen, uit oorsaecke dat de Grave voorseit die ondersaten des Bisschops an den toll te Lobeck hadde laten arresteren, om redenen, dat die Amptlieden des Bisschops in Sallant, die vasallen ende leenmannen des Graven seer quelden mit schatten en scheren, waerdoor deselve seer verarmden; ende hoewel die Amptlieden daeran seer qualicke deden, nochtans woude die Bisschop haer verdedigen ende voorstaen. Die van Sallant selven en konden sulx niet langer verdragen, waeromme sij, doer anleidinge van Gerrit den Here van Buckhorst welcke (Voeght) Advocaet van Sallant was, ende datselve recht verkofte ande Grave van Gelder. oock mittoedoen van Heer Harmen van Voorst, sich verbonden mit den Grave voorsegt, ende hebben den selven tot enen Here angenommen.

Die Bisschop om sijn vijanden voor te komen heeft terstont mit hulpe van de Bisschoppen van Munster, ende Bremen, ende sijnes broeders des Graven van der Lippe, een heyrleger te samen gevoert, om die naeste dorpen van Gederlant te verbranden, ende die inwoonders van Sallant te bedwingen. Daerentegen sijn die van Sallant mit enige hulpe van die Geldersen tot Arkelo opten Ijsseldijcke te samen gekomen, om den Bisschop te wederstaen: die welcke raetsaem vont terstont die Sallanders te bestrijden, eer dat sij meer hulpe van de Gelderse mochten bekomen.

Daer verhief sich een bitter gevecht, tussen den Bisschop, ende de van Sallant, entlick worden die van Sallant opte vlucht gebracht, achterlatende veel doden ende gevangenen, waerop die Bisschop overwinner sijnde, dat huis ofte steen te Voorst heeft ingenomen ende vernielt: oock dat huys te Buckhorst bemachtigt, ende verbrant, behalve eene groten toorn, die wijle die Heren van de selve huysen die principaelste anleiders waren van die wederspanningheit der inwoonderen van Sallant waermede die van Sallant genoegsaem gedwongen waren den Bisschop wederom tot eene Here ante nemen, ende die van Buckhorst ende Voorst was hare macht benomen om desen oorlog te vervolgen.

Maer die Grave van Gelder tot bijstant van sijne bontgenoten en vrunden, ende om niet verstoken te blijven vande Advocatie van Sallant, heeft hij Hartog Walraven van Limburg, ende Henrick den Grave van Seyme mit twee duisent soldaten te hulpe geroepen: als oock die jonge Graef Floris van Hollant sijn susters soone, die terstont mit veel schepen die Leck is opgeseilt, ende

heeft dat dorp Ghein mit des Bisschops huys aldaer in de assche geleit. Die Bisschop anmerckende die macht van sijne vijanden, heeft mit hulpe van sijn broeder Gerhart Bisschop van Bremen, ende Diderick Bisschop tot Munster die sijn neve was, ende des Graven van der Lippe dusent kloecke soldaten bijeengebracht waermede hij meenden sijne vijanden te bevechten. 't Geviel dat als beijde partijen tegens malckanderen trocken ende men nu anders niet als een bloedigen slach verwachtete, dat Conradus van Portua des tijtels S. Rufinae Bisschop ende Legaat des Pausen, aldaer is gekomen, die door sijn autoriteit dat bloedtvergieten heeft verhindert, ende heeft mit bewillinge van beijden sijden den vredehandel tussen den Grave ende Bisschop begonnen.

Vooreerst hebben de Graef van Gelder, ende den Bisschop haer questie ende schelinge in Compromis gestelt an acht voorneme Edelen, die daer van een uitsprake doen souden, als blijktt bij desen navolgende brief:

“Gerhart Grave van Gelder allen dengenen tot welcken dit schrift sall komen saligheid: wij betugen mit desen tegenwoordigen brief, ende en mogen in enig deel van nootwendigheid niet ontkennen, dat wij mit onsen eerweerdigen Here Otto Bisschop van Utrecht, opgegevenen gelove ende gedane eedt in sulcker forme van Compromis sijn overkomen; namelick dat die gehele actie die wij gehadt hebben tegen denselven Bisschop over de cometie vande Kercke van Sallant, volgens de questie die tot noch toe tusschen ons daer over geweest is: ende over dat recht dat gemeenlick cort gerechte wort genoemd, ende over datselve dat malegoet geheten is, ende over die nieuwe tijnden ende erfenissen den Heren Bisschop, Kercke ende dienstmannen der Kercke behorende: alsoock over die luiden des Heren Bisschops tusschen Maes en Wael, Tijler- ende Bommeler waerd, oock in Betuwe sijnde, hebben wij an dedingsmannen gecompromitteert, soo vere ons hulpers daermede sullen tevreden sijn, ende dieselve dedingsmannen volgens hare eedt van de voorgemelte saecken sullen ordineren. Ende sullen dieselve ter goeder trouwe bearbeiten dat tussen den Here Bisschop ende ons vruntlick neergeleit worde na billicheit sijnde geen maniere van verdrag vanden Here Bisschop ofte ons voorgestelt, waerbij datse souden begeren te staen: maer de dedincksmannen sullen bij sichselven ende volgens haer gewisen vrijelick int verdrag te maken voortvaren. Die dedincksmannen des H. Bisschops sijn H. Engelbert van Dolre ende Arent Louff. Van onser sijde Hendrick vanden Berghe, Frederick van Rhede, Gerhart van Rothem ende Derck van Valckenborg, noch sij den voornoemden dedingsmannen toegevoegt de Edele Heer Harmen van der Lippe ende Berent van Horstmar, tot welcke wij ende de H. Bisschop bij gegevene gelove ende gedane eedt overkomen sijn, dat soo die voorseide acht mannen overkomen sijn, dat soo die voorseide acht mannen in eenig scriepel des verdrags niet konden accorderen, sullen die twee schelinge ondersoecken ende in der minne of na eijsch der gerechtigheit, als haer die suivere consciëntie sall leren getrouwlick tussen ons ende den H. Bisschop verdragen: Ende de H. Bisschop ende wij sullen staen gelijk wij mit ede bekräftigt hebben, op haer gewijsde ende geordineerde. Soo oock enige van de dedincksmannen door krancheit ofte enige andere wettelicke oorsake verhindert die dedinghe niet konde bijwonen, sullen de andere dedingsmannen volgens haren eedt eenen

anderen bequamen man tot voltrekkinge des verdrags substitueren. Daer sijn oock andere oorsaecken van onenigheid tusschen den H. Bisschop ende ons als van tollen en exactien, welke wij in die dedinge niet en compromiteren, maer hebben van deselve pure en simpliciter gerenuncieert. Die voorseide dedingsmannen sullen eedt doen datse niet en sullen scheiden uit de dedinge, tensij dat het verdrag gantslick geeindigt ende voltrocken sij. Maer die questie vande borgtocht tusschen ons ende den Edelen man Harmen van der Lippe ende sommige anderen, is in de voorz. dedinge niet gecompromitteert, maer tot die ordinantie van de H. Bisschop ende ons gereserveert. Die dagh als die dedingsmannen om het verdrag te maken sullen te samen komen is gestelt Allerheiligen vigilie avondt naestkomende. Gegeven in Crastino Lucae Euang. ao 1225 in nota super repam Rheni. Door tusschenhandelinghe vande Pauselicke Legaet ende die dedinge van de voorseide Compromissariën, is die vijantschap tusschen beide Prinsen neergeleit ende alsoo verdragen, dat de Grave van Gelder alle leengerechtigheit, die hij hadde over dat Territorium van Buckhorst ende over des Bisschops ondersaten in Sallant, soude verlaten ende daervoor ontfangen, onder swaren verbande ende op termijnen te betalen elfhondert ponden Utrechtse munte. Daerenboven zoude die Bisschop S. Odilienberg bij Roermonde ende dat allodiale Bisschoplicke goedt tot Elst ende den ancleven van dien, uitgenomen die proostije ende leenmannen an den van Gelder te Leene geven. Die Grave van Hollant, die sich oock mit desen oorlog gemengt hadden, soude vrijlaten alle Leenmannen ofte Vasallen, die hij hadde in het Bisdoom van Utrecht, ende daervoor ontfangen achthondert ponden. Beide verdragbrevens soo mit Hollant als Gelderlant waren gegeven int jaer 1226 en onder andere Heren en Edelen, die die onderteijkeninghe daervan gedaen hebben sijn genoemt G... de Grave van Goor en Alphert van IJsselmuthen, beide uit Over-IJssel.

Nadat dit verdrag, in manieren als verhaelt is, was gesloten: die Bisschop bericht sijnde dat die Grave van Gelder de Graefschap van Sallant van den Hartog van Lotharingen hadde te leen ontfangen, besorgde hij sich daerdoor te sullen verkort worden, begeerde derhalve denselve Landschap sonder enige beswaernisse van sulcken Leenhorigheit te ontfangen. Die Legaet van Rome heeft oock de swarigheid nedergeleit ende soo wijt mitten Graven gehandelt, dat de Bisschop Sallant sonder den Hartog van Lothringen als Leenheere te erkennen soude besitten, waertegens die grave alsulcke landen als hij van den Bisschop hadde ontfangen, van den Hartog voornoemt te leen soude verheffen. Ende die Advocatie van Essende in Sallant die de gemelte Grave van Gerrit van Buchorst gekoft hadde, soude die voorseide Buchorst opdragen in handen van de Roomsche Conick, ende deselve soude se den Bisschop wederom overgeven. Twelck alsoo is geschiet als men sien mach uit desen Keiserlicken brief gegeven tot Francfort ao. 1226 den 10 Martij: Hendrick door Godes genaden Rooms Coninck altydt vermeerder des rijcks, allen Christ gelovigen die desen tegenwoordigen sullen sien, willen wij dat voor altydt bekent sij, soo tegenwoordige als toekomende, dat die forme van verdrag ende vrede geordineert van de eerweerdige Heer Conraet van Portua, ende den titel S. Rufinae Bisschop, Legaet des Apostolischen stoels tussen onsen beminden Prince Otto Bisschop tot Utrecht, ende Gerhart Grave van Gelder, seecker ende vast houdende wij ter begeerte des selven Legaets die Advocatie welcke Gerhart van Buchorst Ridder gehadt heeft in Sallant, ende den vooseiden Grave van Gelder van hem gekocht hadde, in onse handen

vrijelick van haer geresigneert sijnde navolgers, en de Kercke van Utrecht verleent hebben, om mit andere beneficiën ende leenen die hij van het Rijk behout allen tijdt te besitten. Daeromme tot vestenisse van dese onse gifte, ende gedurigen schijn hebben wij desen brief mit onsen segel versien sijnde de Kercke ende Bisschoppen van Utrecht voor altijdt doen assigneren, bij verlos van onse genade soo enig mensche sich verstoute tegen dese donatie eitwes te begaen. Datum etc.”

Ter selver tijdt confirmeerde oock dit voorgaende, die gemelte Pauselicke Legaet binnen Franckfort. En aldus is desen oorlog weggenomen.

Angaende die beswaernisse van den toll te Lobeck, van deselve is terstont veelvoudige klachte gedaen an den Keiser om sulcks te remedieren, want die van Deventer, die den Rhijn van Duitslant mit hare goederen passeerden, wass dese toll seer nadeelig, weshalven die Keiser verbodt ende inhibitie van sulcke an den Grave van Gelder heeft gedaen, in manieren als volgt:

“Fredericus bij der gratien Godes Rooms Keiser altijdt vermeerder des Rijcks, Conick van Siciliën, sijnen getrouwen, Gerhart Grave van Gelder genade ende alle goedt. Wij hebben verstaen dat ghij na die inhibitie door onse mandaet tot Francfoort gerichtelick ende in solemnele vergaderinge geschiet, den weerdigen Bisschop van Utrecht onse lieven neve ende Prince, ende sijn Kercke mit onschuldige exactien anden tol te Lobeth, ende andere beswaernisse veelvoudige beswaert, ende moeilick valt. Jae dat swaerder is, van die luden sijner Borgt Deventer, ende sijnes landes van Sallant op het nieuwe toll afpersent tot sijnen ende der Kercken nadeel ende beswaernisse. Derhalve alsoo wij uit onse anbevolen regiment schuldig sijn die gerechtigheiden der Kercken te defenderen, ende te conserveren, soo bevelen wij U wel vastelick op behout van onse genade, dat gij van sulcke exactien tollende ende beswaernissen die gij denselven Bisschop tot noch toe hebt toegevoegt, ende oock noch niet en schroomt te doen, gantselick afstaet van dien toll, en voornamelick dat tot beswaernisse des Bisschops ende de ingeseten sijnes landes door u nieuwlick ingestelt gantselick afdoet, sullende sonder twijfel weten, dat soo int uitvoeren van soodanigen mandaet nu ten tweede mael van ons gedaen gij u nalatig verhoudt, niet allene onse majesteit sult vertoorent hebben, maer gehelick van onze genade vervallen sijn. – Datum Brachman 4 id. Januar. 9 indict.”

Gerhart die Grave van Gelder achtete seer weijnig soodanige bevelschriften vanden Keiser, ginck evenwel voort mit sijn voornemen, dachte nu daerenboven den Bisschop uit geheel Sallant te keren, alsoo sij hem toegevallen waren, ende openlick sich opmaeckten tegen haren eigenen Here ende Bisschop.

Nadien dese onheilen om het landt van Sallant nu geslist waren, is wederom een ander onweer opgestaen, tot groot verderf ende nadeel van dat gehele stift van Utrecht: want int jaer 1225 is binnen Groningen enen borgerlicken twist ende oorlog geweest tussen Egbert den Amptman van Groningen, ende Rudolph die Castellein van Coeverden. Derhalven trock de Bisschop mit machtiger hant na Groningen, ende heeft haer beiden den vrede geboden, die sij moesten annemen, maer als die Bisschop wederom

vandaer vertrokken was, quam Rudolph van Coeverden, ende vernielde dat Casteel bij den Dam, toebehorende den Amptman voorseit, trock vandaer binnen Groningen, ende dede den Amptman na Vrieslant vluchten: welcke als in Vrieslant eenig krijgsvolk versamelt hadden, quam hij weder ende verjoeg Rudolph naer Coeverden uit de voorseide stadt; die terstont mitsijnen anhanck ende die van Drente Groningen omsingelt ende seer nauwe belegert ende daerop verscheiden stormen, in menonge daarvan niet te scheiden of hij solde de stadt gewonnen hebben, ende sich onderdanig gemaect.

Het gevaer ende nootd waerinne Groningen genaect was, verwekten den Bisschop dat hij dachte ommiddelen van ontset bij der hant te nemen, dieshij alle sijne krijgsmachte heeft bij malckanderen gebracht, ende verscheiden naburige Heren tot sijn hulpe beroepen, die hem oock die behulpsame hant geboden hebben. Gerhart die Grave van Gelder quamselvs pesoonlick bij hem mit veel krijgsvolck. Die Graef van Hollant sont hem oock een goet antal volck te hulpe: soo deden oock die Bisschoppen van Ceulen, ende Munster, Graef Diderick van Cleve, ende Baldewijn de Grave van Bentheim. Alsoo dat de Bisschop een schoon ende machtig leger heeft bekomen, waermede hij selven is opgetrocken hent tot Eerde in Sallant, alwaer hij een nacht is gebleven, ende heeft mit die anwesende Heren goedt cijer gemaect. Des anderen daegs heeft hij die Heren ende crijgsoversten bij malckanderen geroepen, ende die gerichtsbancke doen spannen, orde lende recht laten vragen: wat Roedolph van Coeverden daermede verbreekt hadde, dat hij den vrede waerin hij selfs bewilligde verbroken hadde, niettegenstaende de Bisschop haer geboden hadde dat sij die souden achtervolgen op verbeurte van lijf ende goedt: daerenboven des Borggraven huys bij den Dam hadden omgeworpen, ende binnen Groningen vijantlicker wijze was gekomen, die borgers ende den Borggrave daeruit gejaegt, die mit groot gevaer uitten lande was gekomen, waerop voor recht erkent worde, dat Roedolph van Coeverden, mit all sijn hulpers lijf ende goedt verbeurt hadden.

Sucks gedaen sijnde heeft die Bisschop all sijn hulpers vollen aflaet gegeven, ende is mit all sijn macht opgebroken om Groningen te ontsetten: twelck als Rudolph van Coeverden heeft vernomen heeft hij het beleg van Groningen verlaten, nederslaende sijn leger dichter bij dat huijs te Coeverden om des Bisschops intocht in Drente te beletten, voorsiende dat die brete en diepte van die moerasschen aldaer hem seer dienstig waren ende beswaerlick om door te komen mit sulcken grote leger als die Bisschop tegen hem in de wapenen hadde. Die Bisschop gekomen sijnde ten Hardenberg in de buurschap Ane mit sijn gehele macht, ruste aldaer om des anderen daegs de Drentekers te besoecken. Als nu des volgenden daegs die sonne begon te schijnen, is die Grave van Goor des stichts Banierdrager met geluit van trommel ende trompetten, ende een hoop uitgelesen soldaten, geleit van seeckeren konde of guide voor uitgetrocken om over het moer te geracken, en dat Bisschoppelijcke Heijer is hem nagevolgt: als sij nu mit haer sware paerden ende harnassen op dat moer waren gekomen, sijn allengsken die eerste troupen in die moerasschen ingesoncken en verdroncken, want de grondt aldaer venig ende moerassig, seer weeck ende waterig was, waedoer dat gehele heirleger in disorde geraekte ende niemant na behoren tegenweer konde bieden tegen die Drentekers, die nu soowel wijven als mannen op haer

anvielen ende haer begonden doot te slaen, en alsoo is entlick dat treffelicke ende machtige leger des Bisschops op die vlucht gebracht ende van een deel boeren overwonnen, niettegenstaende dit selve uit soo veel Heren Edelen ende kloecke soldaten was bestaende.

Rudolph v. Coeverden mit een trop Ruiters vervolgde dat vliedende volck den gansen nacht, spolieerde haer leger, verkrijgende all haer tenten ende bagage, niet uitgesondert. Die Drentekers hebben niemant gespaert ende voornamelick tegens die Edele gewoedet, gevangen bekomende den Grave van Gelder, die seer gewont was, Gijselbertus den Here van Amstel, ende Diderick den Broeder des Bisschops, sijnde proost van Deventer, die den achtsten dach daerna van sijn quetsure is gestorven, mit veel anderen.

Die Bisschop worde int moerasch gevangen ende aldaer mit verschrickelicke toermenten van die boeren doot geslagen, die hem die cruine van sijn hoofdt mit vel en vleijch hebben afgeschoren, na sijn doot geslagen en doorsteken, ende alsoo bloedig en mishandelt in een turfkuile weggeworpen, welkers lichaem daerna heimlick uit het moer gehaelt is ende tot Utrecht mit grote droefheit begraven. Oock sijn hier dootgebleven de Here van Arkel mit sijn neve, ende Berent van Horstmar Ridder, een dapper ende beroemt soldaet, die sich een tijdtlanck op schildt bergde ende na dat hij sijn vijanden grote tegenweer ende afbreuck gedaen hadde verdroncken is. Daar bleven noch vele meer ander Ridderen ende Edelen welcker getall in een geschreven Chronyck op 500 wort begroot. Beka schrijft van 400, maer Albertus Stadensis die omtrent dien tijd leefde, segt datter 200 ridders ofte ridders kinderen sijn verslagen: waervan ick sommige tot omtrent 150 in een geschreven Chronycksken mit namen ende toenamen angeteekent gevonden hebben, waeronder veel Over-Ijsselse Edelen geweest sijn, om welcker wille wij dat gehele register hier sullen stellen, ende is als volgt.

In desen strijdt bleven 500 Ridders van name doot, daertoe menig edelman, ende na den Bisschop, ende sijnen broeder, ende Berent van Horstmar noemt hij Harmen van Voorst, Harmen van Woerden, Sweer van Vlieten, Simon van Telingen, Henrick van Reedze, Dirck van Tingede, Dirck en sijn soone Buckhorst, Andrees van Wullen, Avent Lyoph ende sijn soone, Henrick Jutphaes, Henrick van Zallant, Dirck van Nestvelt, Henrick van Botbergen, Godeken ende Willem Tange, Claes vanden Torene, Frederick, Otto, Reinolt, Werner ende Lambert van Oldenburg, Berent van Dalfsen, Steven van Maurick, Wijcher van Hegene, Jordan van Wijhe, Alber van Anede, Thibolt van Thije, Willem van Albergen, Lubbert van Dolre, Rabbe ende Willem van Catene, Reinier die Leuwe, Gerlich ende Derck Empne, Gosen van Watervorde, Steven de Splinter, Conraet van Steenwijck, Frederick van Anloe, Roelf van den Rathe, Dirck van Huessene, Albert van Retbeke, Albert van Haren, Warner, Harmen ende Jan gebroeders van Hasselt, Geert van der A, Geert Tacke, Willem, ende Derck van Roert(mo)nde, Evert van Montfoort, Geert van Altena, Derck van Wrochten, Hendrick van Harmalen, Jan van Oldendorp, Wijchart Coene, Delis sijn broeder, Wolter over de Vechte, Harmen van Malre, Rubert, Ridder, Geert Crancke, ende Henrick sijn soone, Geert Greve, Rubert van Apeldoren, Eggert Donne, Geert ende Lambert vanden Rhijn, Goedert van Wijck, Roerick van Geesteren, Harmen ende Splinter van Lonerslot, Geert Daleke, Goossen van Dune, Hendrick Ruest, Hendrick uit der Borg, Suete mit twee soons van Sulfwolde, Steven van Elsen, Jacob Lyoph, Franscke

van Heussen, Evert van Ulft, Jan van Nede, Groosen van Roderlo, Albert ende Henrick van Dieze, Lulof van Sulfwolde, Rutger van Ulsen, Geert Hune, Ludger van Ullenkote, Ulrich van Enschede, Goossen van Laghe, Rutger Eze, Conraet Schencke, Dirck van Bernekote, Arent van Zallant, Jan ende Lubbert van Hattum, Goossen van Oosterwolde, Willem vanden Rhijne, Reinolt ende Jacob van Doornick, Arent van Mekelenhorst, Evert van Sutendorp, Roelof van Steenholt, Alef van Recklinchusen, Stlle Claes, Florens ende Florijn van Benthem, Harmen Boetzelaer, Conraet van Berentrop, Thomas van Hulschar, Reinolt van Holten, Alef Colde, ende sijn soone, Warner van Beerze, Lambert van Netelhorst, Hartger van Weerselo, Almerick van Avesate, Hendrick van Vlederinge, Conraet Arent ende Ludeken van Ootmarszen, Conraet van Butele, Seino van Dalfsen, Wijchard Bensinck, Ritbert van Ijsselmuiden, Rolef van Uphente, Rijckwijn van Hasselt, Dirck van Keppel, Jan Paus, Elias van Elderick, Claes van Berxkhusen, Engelbert Ridderdes Heren van den Berghe, Jan van Palleweghe, Hendrick van Louhum, Rutger van Doorn, Lindelof van Zulfwolde, Dirck van Witzade, Geert van Lingen, Hendrick Cnoop van Bemersbach: dese mit meer anderen hebben haar levend in den voorseiden strijdt gelaten, beide inder zudden, ende mit den swaerde en sijn van daer soo men op een plaetse beschreven vint gevoert ten Swarten water en aldaer mit jammer begraven, andere seggen dat sij te samen te Gramsbergen buiten op den kerckhof in Gode rusten en dedaer verrijsen sullen, maer alleend waer de goede verrijst. Dus vere de voorseide Chronijcke.

Dese nederlage van dat machtige heijr des Bisschops ende die doodt van soo veel edelen ende ander goede luden, is geschiedt den vijfdn August int jaer 1227 ende is een exempel, dat vele van weinge geofende soldaten kunnen verwonnen worden. Dat oock gelegenheit van plaetse ende voorall goede orde dienstig sijn om niet geslagen te worden.

Willebrand van Paterborn

XXXVe Bisschop van Utrecht
(1227- 1267)

Die Graef van Gelder mit de Here van Amstel sijn op belofte van weer te sullen komen als sij daertoe versocht worden, van Rudolph van Coeverden losgelaten, ende sijn alsoo noch verwont sijnde tot Utrecht gekomen, alwaer Capittel worde gehouden, des sij de Canonicken baden dat sij Willebrant van Oldenburg den Bisschop van Paterborn wouden verkiesen. Twelick alsoo oock geschiede. Maer want op dese tijdt in Italiën was om te verrichten enige saecke des Keisers, hebben sij tot hem in alder hast afgesonden, om haren geëligeerden Bisschop desen tijdonge te brengen ende die begeerte van de Kercke van Utrecht an den Paus bekent te maecken.

Dienvolgens heeft Gregorius de negende de voorseide Electie geapprobeert ende gaf Willebrant sijnen segen om voortan Bisschop van Utrecht te wesen. Als nu de Bisschop tot Utrecht gekomen was, ginck hij te rechte sitten, daer sijn hoge mannen des stichtes orde lende recht verklaerden dat de Grave van Gelder mit alle die andere gevangene vrij ende loss soudn sijn, ende Rodolph van Coeverden verordelde hij als een verbannen ende onwettigen man, omdat hij sijne wettelicken Lantshere soo jammerlick hadde omt leven gebracht.

Terstont hierna heeft de Bisschop door sijn macht ende des Paus afaet vele volcks in Vrieslant op die bene gebracht om de van Coeverden ende Drente te bestrijden, ende heeft sijn volck in se stroppen tegen sijn vijanden verdeelt alsoo deden oock de Drentekers, daeromtrentwaer sij vermoeden des Bisschops volck te sullen ankomen tot bescherminge van haer landt, soodat niemant sonder groot peryckel in het lant van Drente konde komen.

Maer die Bisschop heeft haer soo dapperlicken van alle kanten aangevallen dat se de vlucht namen en vervolgde de voortvluchtige den gehelen dagh tottenavondt toe, verbrandende vele van haer dorpen. Des anderen daegs smorgens quamen die van Coeverden ende Drente soekende des Bisschops genade hem stellende verscheiden gijsselaers, welcke hij goedertierenlick ontfinck, ende ontbant haer vanden bant der Excommunicatie, op dese voorwaerde: dat Rolof van Coeverden hen wederom soude vrij overleveren dat Casteel te Coeverden ende Laere, mit alle jurisdictie van Drente: dat hij, den Bisschop voor sijn schade betalen soude 3000 marck: dat hij in Lijflant 100 gewapende mannen soude senden: dat hij oock een Nonne Clooster soude stichten van 25 prebenden van de orde Bendicti, dat nu Swartteater wort genoemt.

Dit aldus geaccordeert sijnde dede de Bisschop dat huis te Lare te gronde toe afwerpen, ende dat casteel te coeverden dede hij te meer mit alle nootdruft versien, bedanckte sijn hulpers, ende vertrock aldus victorieus na Utrecht.

Rodolf van Coeverden was seer bedroeft, dat hij Coeverden ende die Drente verloren hadde, bedacht derhalve hoe hij best dat huys wederom mochte bekomen, te dien einde huerde hij eenen man woonende aldaer, die hem datselve ter gelegender tijdt overleveren soude. Omlancks daarna gingen de meeste borgsaten int dorp van Coeverden mitten verrader Rodolph, die heimelick lach en schulde bij het casteel, ginck binnen de uiterstee poorte, versloeg enige wachters ende maecte sich meister van dat huys, twelck hij seer well mit sijnen aanhanck besette.

Die Bisschop dit ongeval vernomen hebbende was seer gestoort over die ontrouwigheit van Rodolph voornoemt ende om Over-IJssel voor overval sijner vijanden te bevrijden, bevestigde hij dat casteel ten Hardenberg, daerenboven liet hij een gemen heyrvaert tegen Coeverden, ende die Drentekers verkondigen.

Int volgende jaer 1228 als des winters die venen ende moerassen waermede Drente van Overijssel is afgescheiden seer harde waren toegevroren, ende men nu overall een brugge vont om over te passeren trock de Bisschop mit een groten hoop volcks na Drente, verhopende des volgende daegs die sterckten des huises te Coeverden mit verscheidenen instrumenten onder die voeten te werpen. Maer sijn opset ginck te niete, want in deselve nacht is opgestaen sulcken wint ende regen die het is dede breken ende smelten. dat all het volck genootsaecht werde van Coeverden af te trecken, ende hebben sich terugge na die IJsselkante begeven.

Die Bisschop predickte op het nieuwe des Paus afaet in Vrieslant, ende sont aldaer boden om bijstant te versoeken, maeckte alles veerdig om die Drentekers ten derden mael te bevechten. Coeverden daerover ontstelt sijnde heeft als die sommer anquam, enige handeling gesocht mit den Bisschop, die hen 15 dagen bestants vergunde, want hij beloofde tot het seggen van drie Abten in Oostvrieslant dat te voltrecken, ende van alles dat tot dien dage geschiet was tegen den Bisschop satisfactie te geven. Binnen dit bestant quam Rodolph van Coeverden mit sijn dienaer Hendrick van Gramsdorp opt Casteel ten Hardenberg, om mit den Bisschop te spreken van versoeninge; die seer was verwondert over sijne komste, ende hen vraegde hoe hij soo stout was dat hij self anderde dorste komen onder sijn meeste vijanden. Terstont quamen die van Harenberg toegelopen, ende namen hem ende sijn dienaer uit de camer, tegen wille van den Bisschop, leiden hem uit het casteel ende rabraeckten se beijde, leggende haer lichamen op radstaken, want sij hielden Coeverden voor een geëxcommuniceerden, ende soodanigen die als onwettig, geen faveur van wetten ofte beloften begeerde te genieten. Middelertijdt begonden die van Utrecht tegen malckanderen oneens te worden, dat men van dage tot dage anders niet als rooff, moort ende brandt beduchtete: daeromme die Bisschop na Utrecht vertrock, ende heeft sich selven voor alle minschen onschuldigt van Coeverdens doot, ende heeft int Nedersticht gekomen sijnde, mit hulpe van Graef Floris van Hollant sijne ondersten bevredigt.

LITERATUUR OVER DE SLAG BIJ ANE:

- Mr. C. Pijnacker Hordijk. 1888. **Quedam Narracio De Groninghe, de Thrente, de Covordia et de diversis aliis sub diversis episcopis Trajetensibus.** Utrecht: Kemink en Zoon.
- Hans van Rij (vertaling). 1989. **Een verhaal over Groningen, Drente, Coevorden en allerlei andere zaken onder verschillende Utrechtse bisschoppen.** Hilversum: Uitgeverij Verloren, Alexanderlaan 14, 1213XS.
ISBN 90-6550-005-7
- W. Nagge. 1915. **Historie van Overijssel, deel I + II.** Zwolle: Uitgegeven door Mr. J. Nanninga Uitterdijk bij de Erven J.J. Tijl.
Naar een handschrift van W. Nagge uit 1678
- W. Nagge. 1975. **Historie van Overijssel, deel I + II.** Groningen: B.V. Foresta (herdruk)
- Dr. G. Overdiep. 1977. **De slag bij Ane 1227.** Peize: Uitgave in eigen beheer